

MATÚŠ KOCIAN

V ROZHOVORU S LUKÁŠEM SENFTEM

Žehnám veškeré Boží havěti

KARMELITÁNSKÉ NAKLADATELSTVÍ

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Kocian, Matúš, 1969-

Žehnám veškeré Boží havěti / Matúš Kocian v rozhovoru s Lukášem Senftem.

– V Praze : Karmelitánské nakladatelství, 2023. – 278 stran, 28 nečíslovaných stran obrazových příloh. – (Rozhovory)

Vydalo Karmelitánské nakladatelství ve společnosti KatMedia, s.r.o.

ISBN 978-80-7566-451-8 (vázáno)

* 272-722.53 * 5-051 * 502.1 * 179.3 * 27-184 * 2-662:502.1 * 502:17 * 316.423

* 27-1/-9 * 2-474-256-277 * 27 * (437.6) * (047.53)

– Kocian, Matúš, 1969-

– katoličtí kněží – Slovensko – 20.-21. století

– přírodovědci – Slovensko – 20.-21. století

– člověk a příroda – křesťanské pojetí

– člověk a zvíře – křesťanské pojetí

– Bůh a člověk – křesťanské pojetí

– náboženství a příroda – křesťanské pojetí

– environmentální etika – křesťanské pojetí

– globální problémy – křesťanské pojetí

– křesťanské učení

– biblická interpretace

– rozhovory

502 - Životní prostředí a jeho ochrana [2]

Zcela přirozeně žít vírou i vědou

SLOVO ÚVODEM

Tato pozoruhodná knížka vznikla z rozhovoru mladého režiséra a dokumentaristy Lukáše Senfta s paterem Matúšem Kocianem, diecézním knězem, farářem a kanovníkem a zároveň aktivním přírodovědcem, autorem vědeckých publikací o velmi početné, laikům však málo známé čeledi drabčíkovitých – drobných brouků, kteří žijí skoro všude na povrchu půdy.

Matúš Kocian není první, kdo spojuje roli duchovního s aktivním rozvíjením přírodních věd. Stačí si, za mnohé, připomenout Johanna Gregora Mendela, otce genetiky, jehož dvousté výročí narození jsme si připomněli v roce 2022, ale i další známé či méně známé osobnosti církve, které obohatily poznání přírody.

V knížce se dozvíte, jak chlapce sbírajícího brouky přivedl jeho zájem ke studiu biologie a posléze i k odborné kariéře v tomto oboru, završené získáním doktorského titulu a publikováním řady odborných textů. Dozvíte se také, jak u něj postupně převážila touha vycházející z hluboké křesťanské víry podívat se na svět okolo nás ze širší perspektivy. Rozhodl se tak pro studium teologie, zčásti uskutečněné v Římě a dovršené vysvěcením na kněze.

V knize se neřeší komplikované filozofické ani teologické otázky vztahu mezi vědou a vírou. Pater Kocian by určitě ale nesouhlasil s tím, kdybychom naznačili, že je mezi nimi nějaký rozpor. Žije zcela přirozeně obojím – vírou i vědou. Křesťanská víra významně obohacuje střízlivý pohled i práci profesionálního přírodovědce. Svět okolo nás je Božím stvořením a do toho patří

i zákony fyziky, chemie a biologie. Vztah mezi vědou, která je zkoumá, a vírou nemusíme teoreticky řešit (to ponechme filosofům a teologům), pokud jej prakticky žijeme – jak nám to ukazuje otec Matúš.

Dnešní svět čelí rozvratu klimatu, jenž působí globální oteplování. To přinese lidské civilizaci velké, zásadní problémy. V knížce se dočtete i o dalších. Jednoduše, stručně a výstižně jsou vysvětleny ty nejdůležitější – znečištění, hrozící přelidnění naší planety či rychlé vymírání druhů. Základním východiskem je ovšem postoj křesťana, jehož vztah k palčivým problémům dneška, k lidem i k přírodě je prodchnut porozuměním a láskou.

Krásně je to vidět na obřadu žehnání zvířat, které pater Kocian podrobně popisuje těmito slovy: „Žehnání čehokoliv znamená uznání Boží moci nad tím, co žehnáme – tedy Boží svrchovanosti. Bůh je ten, který tvoří svět a dává jeho skutečnosti člověku, aby skrze ně chválil Boha a aby tyto skutečnosti skrze nás byly posvěcovány. Jako křesťané jsme poslání k tomu, abychom posvěcovali svět, přinášeli do něj Krista a naději. U zvířat je ještě další aspekt, a sice to, že jsou nám ze všeho stvoření svým vnímáním a svou citlivostí nejbližší. Součástí jejich žehnání je tedy i zdůraznění této sounáležitosti a uvědomění si, že k sobě patříme, vděčnost Bohu za to, že na této planetě nejsme sami, ale že ji obýváme s jinými Božími tvory, bez nichž by náš pozemský život nebyl možný.“

Důležité místo v myšlenkovém světě Matúše Kociana zaujímá encyklika papeže Františka *Laudato si'*. Je základním vyjádřením toho, jak křesťané vidí a prožívají současný svět i s jeho krizemi, jak chápou jejich podstatu a jaká nabízejí východiska. Papež František předkládá řešení specificky křesťanská, ale zároveň realistická. Pater Kocian jde v jeho šlépějích. Všimá si mnoha závaž-

ných problémů současného světa (včetně strašlivé ruské agrese proti Ukrajině) a nabízí strážlivý pohled přírodovědce, prodchnutý křesťanskou vírou, nadějí a láskou.

V lednu 2023

Prof. Bedřich Moldan,
zakladatel a dlouholetý ředitel
Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy,
první český ministr životního prostředí (1990–1991)

**VZTAH K PŘÍRODĚ
MI BYL DAROVÁN**

„Vyhodit červivou houbu je absolutní hřích“ – to byla jedna z prvních vět, které jsem od tebe slyšel. Potkali jsme se tehdy na výstavě hub pořádané na farní zahradě. Jaks to tehdy myslel?

S nadsázkou a trochou ironie jsem reagoval na mýtus mnoha houbařů, že červivé houby jsou znehodnocené, a proto se mají vyhodit. Pídí se jen po těch absolutně „zdravých“ a zanechávají v lese hromádky odkrojků krásných hřibů, které se mohly jako sušené upotřebit v kuchyni. A to je škoda, protože, jak známo, červivé houby jsou chuťově lepší nežli houby nečervivé. Vidím v tom pohrdání dary Božími i dary přírody.

Neilustruje to tvůj celkový vztah k přírodě?

Vlastně máš pravdu. Můj výrok o červivých houbách souvisí se vztahem k přírodě v křesťanském kontextu, s etikou i mým pohledem na vztah člověka a biosféry.

Týká se i tvé první profese, entomologie, protože červi v houbách nejsou nic jiného než larvy hmyzu. Propojují se tu stěžejní témata, jimiž se zabýváš: teologie, biologie, ekologická etika i houbaření.

Já ale sám sebe vnímám především jako faráře, kněze Kristova. Bůh mě ovšem vedl specifickou cestou, na které mi bylo dáno nahlédnout do krás Božího stvoření i zašmodrchanosti lidských duší. A to všechno dohromady mě vede ke chvále Boží, že právě mě si vybral a poslal, abych jako slabý, nedokonalý a pokroucený nástroj něco málo udělal na jeho vinici.

Kdy se začal utvářet tvůj vztah k přírodě?

Určitě ve velmi útlém věku. Vnímám to jako dar od Boha, jako něco naprosto přirozeného. Jako by to pro mě byla jedna ze základních životních funkcí, dýchání nebo

konzumace potravy. U nich také nevíme, jak jsme se je naučili. Mnohdy jen těžko hledáme vysvětlení, jak vznikl vztah k věcem, které utváří náš život. Mnoho je nám dáno, aniž bychom museli sami vynaložit úsilí. Někdo v pěti letech sedne ke klavíru a hraje a nepotřebuje noty, jiný zase maluje. Má to v sobě. Někdo se přirozeně a rád stará o druhé, je společenský a pozorný, někdo je naopak introvert a samotář, což může být také v leccems užitečné. V každém z nás je nějaká vloha darovaná Bohem a je dobře, když ji v sobě najdeme, využijeme k něčemu dobrému a máme z toho radost.

Tobě byla darována fascinace přírodou?

Jedna z mých daností spočívala v tom, že jsem byl přirozeně vnořen do přírodního světa. Mám hezkou fotku, jsou mi na ní asi dva roky a okolo mě je spousta slepic, které si jen tak zobou. Slepice vypadají spokojeně, já vypadám spokojeně a zahloubaně sleduji něco na zemi. To je výmluvný obraz: přírody jsem se nebál a tíhnul jsem k různým formám živého stvoření. Vzpomínám si, že když mi bylo asi pět, fascinovali mě čolci, kteří žili v bažině poblíž našeho bydliště. Připadali mi nádherní, jak závan z jiného světa. Přinesl jsem si je v láhvi od okurek domů do kuchyně. Už si nepamatuji, co se s nimi stalo, nejspíš je rodiče zase vrátili do bažiny. Nebo ryby, jako karas či lín, které jsem také po nějaký čas jako dítě chytal. Když jsem je držel v ruce, jako bych zažil kontakt s mimozemšťanem: zvláštní tmavé oči, slizká kůže, příjemný zápach bahna a kombinace kovových odlesků na jejich šupinách a ploutvích. Nádhera! Podobně to nejspíš zažívají všechny děti – intenzivněji vnímají a objevují svět. Ale já měl během života štěstí, protože rodiče mě vždy podporovali v tom, co mě přirozeně bavilo, a potkal jsem i řadu lidí, kteří mě v tomto

směru ovlivnili, díky nimž jsem tento zájem o přírodu rozvíjel. Umocnili mou fascinaci živými bytostmi.

Rodiče s tebou tenhle talent sdíleli?

Přímo ne. Ani jeden z nich neměl intenzivní vztah ke hmyzu, ani k výtvarnu, kterému se věnuji. Ale jak tatínek, operní pěvec a sólista Národního divadla, tak maminka, kožní lékařka, mají pěkný a citlivý vztah ke všemu živému, k lidem i ke krásnu. A to mě určitě pozitivně ovlivnilo ve vztahu k přírodě.

Kdo byl prvním člověkem, který v tobě podpořil zájem o brouky?

Když jsme jezdili k babičce na prázdniny do Vlčkovců u Trnavy, zjistil jsem, že jeden soused také sbírá motýly a brouky. Byl o dost starší, ale občas jsme spolu vyrazili do přírody se sítkou a hledali jsme hmyz. Nevídal jsem jej příliš často, ale věděl jsem, že tento zájem s někým sdílím. Pro něj to byl jen jeden z koníčků v dětském věku, se mnou to zůstalo po celý život. Nakonec jsem vystudoval entomologii na Přírodovědecké fakultě UK a stal jsem se v tomto oboru profesionálem.

Takže zájem o přírodu nezmizel s dětskou fascinací, ale postupně se prohluboval?

Vztah k přírodě jsem prohluboval už jen tím, že jsem do ní neustále utíkal. A to i v Kobylisích, kde jsme bydleli. Tam jsem utíkal do blízkého Čimického háje, na Velkou skálu nebo do míst, kde je dnes pražská botanická zahrada v Troji. Příroda, včetně té městské, pro mě byla místem relaxu. Byl jsem v ní šťastný. V okolí Čimického háje, kde ještě nebylo všechno zastavěno paneláky jako dnes, jsem znal každý kámen. Přestože jsem ho odvažoval už popadesáté, vždycky jsem byl v napětí, jakého

Se slepičkami na dvorku u babičky
ve Vlčkovcích u Trnavy.

S maminkou
u kytiček na babiččině
zahrádce.

Moje první sbírka hmyzu
u nás doma v Kobylisích.

Motýli

Babočka paví oko (*Inachis io*); babočka admirál (*Vanessa atalanta*);
otakárek fenyklový (*Papilio machaon*); martináč dubový (*Antheraea pernyi*);
žlutásek řešetlákový (*Gonepteryx rhamni*); martináč japonský
(*Antheraea yamamai*).

Obsah

Zcela přirozeně žít vírou i vědou (<i>Slovo úvodem</i>)	5
Vztah k přírodě mi byl darován	9
Život je zkročený chaos	23
Brouci jsou naprostí ufovi	37
I Zemi nakonec nejspíš ukřížujeme	55
Bůh dělá místo druhým, neroztahuje se	73
Kolik stojí vzduch, který jsem dnes prodýchal?	89
Žehnal jsem i sklípkanovi	103
„Staň se mnichem, zachrániš planetu!“	121
Chamtivost nemá zábrany a může zničit vše	135
Naše těla vznikla ve vzdálených galaxiích	151
Umělec neustále žasne a duchovně bojuje	165
Trapas před Bohem aneb od Františka k Františkovi	181
Nezacházet se zvířetem jako s věcí	195
Dá se to jíst? aneb O vegetariánství	209
Bůh miluje vše, co tvoří	223
Křesťan by měl být radikální	237
Zlověstný klid kolem pouličních lamp	249
Jen napojením na Život získává život, po čem nejnitterněji touží (<i>Epilog</i>)	259
Biblické meditace	261
Modlitby za stvoření	277

MATÚŠ KOCIAN
V ROZHOVORU S LUKÁŠEM SENFTEM

Žehnám veškeré Boží havěti

Vydalo Karmelitánské nakladatelství ve společnosti KatMedia, s. r. o.,
v Praze roku 2023 jako svou 2559. publikaci

Edice *Rozhovory*

Odpovědný redaktor Pavel Mareš

Obálka Václav Peták

Snímek na obálce Pavel Lazárek

Fotografie a reprodukce z archivu Matúše Kociana

Úprava fotografií Jaroslav Semerák

Grafická úprava a sazba Studio Jakub Kubů

Tisk TNM PRINT s. r. o.

*Knihy Karmelitánského nakladatelství zakoupíte
na eshop.cirkev.cz
a v síti kamenných Karmelitánských knihkupectví
(eshop.cirkev.cz/prodejny).*